

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. IV. Aliæ rationes expenduntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

*securitatē procurator, quid tibi prodest si patrifamilias non acceptet? Procurator sum, seruus sum; vis tibi dicam, vive quomodo vis, Dominus te non perdet. Securitatē tibi procurator dedit; nihil valet securitas procuratoris: unam tibi Dominus securitatē daret, & ego te securum facerem: Domini enim securitas valet, etiamsi nolim; mea nihil valet; si ille noluerit. Cū ergo Deus securitatē non promiserit quamcumque opinionem probabilem sequentibus, nec ullum hujus dogmatis in Scriptura aut SS. Patribus extet vestigium; & illud ratione firmā probari non possit, imō potius rationi videatur contrarium, ut infra patebit, manifestum est illud à novorum Theologorum & Casuistarum suffragio non posse omnimodam securitatē & firmitatē habere, quæ moralem omnem excludat formidinem, quæve operantem ex opinione minūs probabili, in concursu probabilioris, à peccato excuset. Unde Lactantius libro tertio cap. 13. rectē admonet: *Ne trahamur auctoritate cuiusquam; sed veritati potius accedamus.* Et subdit: *Nullus hic temeritati locus est: in æternum stultitiæ pena subeunda est, si aut persona inanis, aut opinio falsa deceperit.**

38. Addo novorum Theologorum & Casuistarum auctoritatē & suffragium, non posse ultra probabilitatis sphaeram aliquam sententiam evehere: unde quamvis prædicto dogmati accedat extrinsecum illorum suffragium, semper remanet intra limites & terminos probabilitatis; subindeque moralem certitudinem causare nequit, nec omnem formidinem & dubietatem practicā à conscientia expellere: nam, ut supra dicebamus, sicut ex contingenti solum contingens, ita & ex probabili & fallibili non nisi probabile & fallibile sequi potest.

39. Ex quo patet, iudicium reflexum de probabilitate sententiæ minūs probabilis, in concursu probabilioris, non posse certificare conscientiam de rectitudine operationis, & omnem formidinem ac dubietatem de malitia ejus excludere: dubietas enim & formido non possunt excludi, nisi per aliquid principium firmum & certum: Sed istud dogma Adversariorum: *Sequens quamcumque probabilem sententiam, tuto operatur: vel qui incedit probabiliter, tuto incedit*, non est certum aut firmum, sed dubium, incertum, & duntaxat probabile & opinabile, ut jam ostendimus: Ergo &c.

40. Confirmatur primò: Dubitatio debet semper tolli per aliquid certius eo de quo dubitatur: Sed prædictum dogma Adversariorum non est certius eo de quo dubitatur, putā *an liceat habere plures præbendas? An licitum sit pingere in die festo &c.* utrumque enim solum probabile est, subindeque incertum & fallibile: Ergo per tale dogma, seu per iudicium reflexum de probabilitate sententiæ, non potest tolli omnis formido & dubietas de malitia morali operationis.

41. Confirmatur secundò: Si probabilitas reflexè cognita in aliqua opinione, seu iudicium reflexum de probabilitate alicujus sententiæ, formidinem & dubietatem de malitia morali operationis excluderet, sequeretur affirmationem esse causam negationis, & possem rectē concludere me non habere de aliquo formidinem & dubietatem, quia de eo habeo formidinem & dubietatem: Sed hoc absurdum est: Ergo & illud. Se-

A quela patet: quia formido & dubietas sunt de intrinseca ratione opinionis probabilis; nam ut ait D. Thomas qu. 14. de verit. art. 1. *Tunc est dispositio opinantis, quando intellectus magis inclinatur in unam partem, sed de opposita dubitat: & t. p. qu. 79. artic. 9. Opinio (inquit) significat actum intellectus, qui fertur in unam partem contradictionis, cum formidine alterius: Ergo si iudicium reflexum de probabilitate alicujus sententiæ, tollat formidinem & dubietatem de malitia morali operationis, sequitur affirmationem esse causam negationis, & me non habere de aliquo formidinem & dubietatem, quia de illo habeo formidinem & dubietatem.*

B Confirmatur tertio: Si ex vi probabilitatis sententiæ minūs probabilis operans posset certificari hic & nunc se non peccare, ipsam eligendo, nullus unquam peccaret, sequendo conscientiam dubiam: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor est certa: nam ut ait D. Thomas quodlib. 8. art. 13. *Si ille qui habet plures præbendas in quandam dubitationem inducitur contrarietate opinionum, & manente dubitatione plures præbendas habet, periculo se committit; & sic procul dubio peccat, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem.* Et Caietanus tomo 1. opuscul. tract. ultimo resp. 13. dubio ultimo: *Si applicatio (inquit) ad opus fluctuat circa rectum & obliquum moris, scrupulus est conscientia, contra quem illicitè agitur, & obliquitas moralis incurritur.* Sequela verò Majoris probatur: Non datur conscientia dubia, nisi simul concipiatur cum aliqua probabilitate; sed enim quis de veritate alicujus propositionis dubitat, & fluctuat inter utramque partem contradictionis, quia utrinque habet rationes probabiles: Ergo si sola probabilitas reflexè cognita in aliqua opinione, certificat conscientiam de rectitudine & honestate operationis, sequitur nullum unquam ex conscientia dubia peccare; nam semper habebit aliquod principium ipsum certificans de honestate & rectitudine suæ operationis, nimirum istud: *Sequens quamcumque sententiam probabilem, de honestate & rectitudine sua operationis securus est.*

S. IV.

Alia rationes expenduntur.

P RÆTER rationem jam adductam, quæ præcipua & fundamentalis est, plures aliæ suppetunt ad nostram conclusionem suadendam, & ad probandum non esse licitum sequi opinionem minūs probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ stat præcepto.

E Prima est: Sententia minūs probabilis, licet secundum se, & dum non apparet alia probabilior, sit probabilis, tamen comparatione factā ad probabiliorem, non manet probabilis, sed falsa & improbabilis censetur: Atqui sententiam cognitā improbabilem & falsam, nemo tutā conscientiam sequi potest: Ergo nec sententiam minūs probabilem, in concursu probabilioris. Major, in qua est difficultas, probatur: Sic se habet minūs verum ad intellectum, sicut minūs bonum ad voluntatem: Sed sic est quod respectu voluntatis, licet quodlibet verè bonum sit amabile, secundum se sumptum, tamen comparatione ad majus bonum, non est amabile, neque bonum; unde factā comparatione inter

majus & minus bonum, voluntas non potest eligere minus, repudiato majori, ut in tractatu de actibus humanis disp. 9. art. 3. fusè ostendimus: Ergo similiter licet opinio minus probabilis, secundum se, & præcendendo ab alia probabiliori, probabilis sit, & possit tutâ conscientia eligi; secus tamen in concursu alterius probabilioris.

44. Potestque hæc ratio & doctrina illustrari & confirmari ex D. Thoma t. p. qu. 50. art. 1. ad 1. ubi ex Aristotele docet, medium comparatum ad unum extremum, alterum extremum videri; v. g. tepidum comparatum calido, videtur frigidum, & comparatum frigido, videtur calidum; & media fidium, gravis, comparata ad ultimam dicitur, & acuta ad primam; fuscum comparatum ad nigrum, album dicitur, & nigrum, si comparatur ad album. Ex quo ibidem infert S. Doctor, post Damascenum, Angelos dici immateriales & incorporeos, quantum ad nos; & comparative ad Deum dici materiales & corporales. Unde cum opinio minus probabilis mediet inter improbabilem & probabiliorē, licet comparative ad improbabilem probabilis sit, facta tamen comparatione ad probabiliorē, censetur improbabilis; subindeque in concursu illius tutâ conscientia eligi nequit.

Ex qua ratione præcipuum Adversariorum fundamentum penitus evertitur: esto enim quod ille qui sequitur quamcunque probabilem sententiam, tutò operetur, & de rectitudine suæ operationis securus sit, non sequitur tamen posse tutâ conscientia eligi minus probabilem, in concursu probabilioris; quia, ut jam ostendimus, comparatione ad probabiliorē, censetur aut videtur improbabilis; nemo autem tutâ conscientia sententiam improbabilem sequi potest.

45. Secunda ratio: Dictamen regulans rectam operationem non debet esse indifferens ut conformetur, vel non conformetur legi æternæ, quæ est prima regula bonitatis & rectitudinis nostrarum operationum, ut docet S. Thomas 1. 2. qu. 19. art. 4. sed debet quantum est de se ipsi conformari, saltem quantum ad apparentiam, id est, debet magis ipsi conforme quam disforme apparere: sicut horologium, ut sit recta mensura durationis rerum corporearum, debet quantum est de se, comparari motui cæli, qui est prima regula & mensura omnium motuum inferiorum: Atqui dictamen rationis fundatum in opinione minus probabilis stante contra præceptum, in concursu probabilioris quæ favet præcepto, ne apparenter quidem legi æternæ conformatur; quia stante opinionum conflictu, non magis apparet non conformari, quam conformari, quia pars probabilior magis suadet non conformari: Ergo tale dictamen non potest esse regula rectæ operationis.

46. Tertia ratio: Ille non agit rectè, qui in sua operatione non sequitur dictamen rationis: Sed talis est qui relicta opinione probabiliori sectatur minus probabilem: Ergo &c. Major patet: quia dictamen rationis est proxima & immediata regula morum, ut docet S. Thomas loco supra citato. Minor verò suadetur: Dictamen rationis nihil est aliud quam inclinatio potentie rationalis ad assensum: Sed qui relicta opinione probabiliori sectatur minus probabilem, non sequitur hujusmodi inclinationem;

cum inclinatio intellectus feratur ad illam partem contradictionis, pro qua sunt fortiora motiva, & magis convincentia, qualia sunt ea quibus opinio probabilior innititur: Ergo qui relicta opinione probabiliori sectatur minus probabilem, non sequitur dictamen rationis.

47. Quarto ratio: Qui facit opus quod probabilius credit posse displicere amico, etiam si probabiliter credat non displicere, contemnit amicum, subindeque contra leges amicitie peccat: v. g. quis probabilius putat amicum graviter offendi, si in domum suam recipiat ejus inimicum, quamvis probabiliter credat non offendi, si vult nihilominus recipere inimicum, contemnit amicum, quia ita agit, ut etiam si contingat amicum lædi, non curet; si enim timeret eum lædere, vitaret periculum ipsum lædendi: Sed qui sequitur opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, asserentis actum esse illicitum, facit opus quod probabilius credit displicere Deo, etiam si probabile credat ipsi non displicere; eatenus enim opus displicet Deo, quatenus in se illicitum est: Ergo qui sequitur sententiam minus probabilem, asserentem actum esse licitum, in concursu probabilioris, affirmantis ipsum esse illicitum, peccat contra legem amicitie quam Deo exhibere tenetur.

48. Quinta ratio: Licet ignorantia invincibilis excuset à peccato, non tamen ignorantia vincibilis, quia una tollit ab actu rationem voluntarij, non verò altera, ut art. 7. fusè expendimus: Sed qui sequitur opinionem minus probabilem, quam putat esse falsam, & à lege æterna discordantem, relicta eâ quam veriorē & probabiliorē, ac divinæ legi magis consonam existimat, non habet ignorantiam invincibilem, sed vincibilem veritatis; tum quia ratione formidinis, annexæ opinioni minus probabili, errorem aliquo modo prævidet, tum etiam quia veritatem aliquo modo contemnit, non curando de alia sententia, quam probabiliorē, subindeque veritati magis consonam aut propinquam arbitratur: Ergo ille qui sequitur sententiam minus probabilem, faventem libertati, relicta probabiliori, quæ stat pro præcepto, non excusatur à peccato.

49. Sexta ratio: Qui habet suspensionem, scrupulum, seu levem credulitatem, quod aliqua actio est illicita, peccat, & quidem mortaliter, si cum tali suspitione, scrupulo, vel credulitate levi, in gravi materia operetur: Ergo à fortiori ille peccat, qui habet conscientiam non solum dubiam & scrupulosam, sed etiam probabilem, imò & probabiliorē, quod actus quem facit sit illicitus. Consequentia patet: quia probabilitas de malitia actus, præsertim si magna sit, qualis illa est, quæ probabiliori sententiæ convenit, magis accedit ad certitudinem de illa, quam levis suspicio, scrupulus, aut dubium: Ergo si ille qui agit contra dictamen conscientie dubiæ, aut scrupulose, existimantis aliquem actum esse illicitum, peccat, à fortiori ille qui agit contra opinionem, quam non solum probabilem, sed etiam probabiliorē existimat, & quæ asserit actum esse illicitum, & legi divinæ contrarium, non excusabitur à peccato.

Antecedens verò expressè habetur in jure, in cap. per tuas 2. de Simonia, ubi deciditur esse peccatum mortale operari contra conscientiam scrupulosam, nisi prius formido & scrupulus

deponantur. Item in cap. *Inquisitioni* de sentent. excom. cum propositus esset casus, *An conjux habens conscientiam de impedimento dirimente, possit reddere & exigere debitum conjugale?* Respondetur distinguendo, *an talis habeat hujusmodi conscientiam ex credulitate probabili & discreta, an verò ex credulitate levi & temeraria?* & in hoc secundo casu dicit textus: *Quod ad pastoris sui consilium (conscientiā levi & temeraria crudelitatis explosā) licitè poterit non solum reddere, sed etiam exigere debitum conjugale.* Per parenthesis illam innuens, quòd si credulitatem illam, etsi vel temerariam, non exploderet, sine dubio, debitum petendo vel reddendo, peccaret.

50. Confirmatur ex D. Thoma quodlib. 8. art. 13. ubi ait: *Duobus modis aliquis ad peccatum obligatur: uno modo, faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur: alio modo, faciendo contra conscientiam, etiamsi non sit contra legem: ut si conscientia dicat alicui quod levare festucam de terra sit peccatum mortale. Ex conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum, sive habeat certam fidem de contrario ejus quod agit, sive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione.* Ergo ex D. Thoma ille peccat qui elicit aliquam actionem, quam ex conscientia dubia seu scrupulosa existimat esse illicitam, licet talis actio revera non sit illicita, nec legi divinæ contraria. Unde cum ille qui habet conscientiam probabilem, imò & probabiliorem, de malitia suæ operationis, fortiora motiva habeat, & magis convincentia, quòd ea illicita sit, quàm ille qui ex conscientia dubia seu scrupulosa eam malam existimat, si iste peccet, à fortiori & ille peccabit.

§. V.

Eadem veritas ratione morali suadetur.

51. **R**ATIONES hucusque expositæ, Theologicæ sunt, & ex purissimis ac limpissimis Angelici Doctoris fontibus sumptæ; ea quam hic expendemus, moralis erit, & ex dictamine prudentiæ, seu communi virorum prudentum iudicio & estimatione petitā, ac fundata in percelebri illo sacrorum Canonum dogmate: *In dubiis tutior pars est eligenda*, de quo fusè art. 5. Cum enim dubium sit ac incertum, an rectè operemur, sequendo sententiam minùs probabilem, in concursu probabilioris, & nullus dubitet licere sequi probabiliorem & tutiorem, relicta minùs tutā & minùs probabili, recta ratio & prudentia suadet, huic potiùs adherere sententiæ, quæ nulli prorsus errandi aut peccandi periculo nos exponit, quàm illi quæ nos probabili saltem errandi & peccandi periculo reddit obnoxios.

52. Gallici Annales referunt, Henricum IV. recentis & inclitæ memoriæ Gallorum Regem, cum ex colloquio, quod eo postulante habitum est inter Doctores Catholicos, & hæreticæ pravitatis Ministros, audisset ab iis, qui tum aderant hæreticis Ministris, eos qui Catholicam fidem sequerentur, dummodo piè & rectè viverent, in via æternæ salutis ambulare; Catholicis Doctoribus ex adverso asseverantibus, eos qui Calvinistarum doctrinam sectarentur, non posse ad æternam felicitàtem pervenire; Regem, inquam, sapientissimè dixisse, id prudenti consilio convenite, ut Catholicam

A & Romanam potiùs fidem amplecteretur, quàm Calvinianæ sectæ adherere perseveraret: quippe ex partis utriusque consensu, se posse, Romanæ Ecclesiæ fidem profitendo, futuræ beatitudinis compotem fieri; at secundum Catholicorum doctrinam, si Calvinianam hæresim non abjuraret, æternæ damnationis pœnam de vitare non posse: viri porro prudentis esse, in salutis negotio partem tutiorem sequi. Quæ ratio in summo Principe usque ad eò valuit, ut repudiatis Calvini erroribus, in Romanæ Ecclesiæ partes migraverit.

Simili discursu in præsentī materia uti licet: cum enim incertum ac dubium sit, an liceat sequi sententiam minùs probabilem, in concursu probabilioris, idque plures graves & docti Theologi constanter negent: contra verò omnes Doctores, tam qui nostræ adherent sententiæ, quàm qui oppositam amplectuntur, unanimiter, nulloque prorsus discrepante, tutò nos posse probabiliorem sequi sententiam, relicta minùs probabili, profiteantur: nonne viri prudentis est, in salutis negotio, à quo tota hominis pendet felicità, tutiorem & probabiliorem partem sequi, relicta minùs tutā, & minùs probabili, nec se exponere probabili in materia morum errandi periculo, in qua (ut ait Lib. 3. Lactantius) *si quid erratum fuerit, vita omnis everitur.*

C Confirmatur: Homo non minùs debet esse cautus in his quæ ad salutem animæ spectant, quàm in illis quæ ad salutem corporis pertinent: Sed qui in istis uteretur opinione minùs probabili, relicta probabili, imprudenter omnino & stultè ageret; v. g. qui medicamentum reciperet, quod probabilius putaret esse mortiferum; vel qui navi se committeret, quam probabilius crederet perituram; aut qui sponte ingrederetur sylvam, quam probabilius putaret à latronibus inhabitatam: Ergo à fortiori imprudenter agunt, qui salutem spiritualem animæ, opinioni minùs probabili, & minùs tutæ committunt, & qui (ut verbis Hugonis Victorini utar) *non timent anima sua legem dare, quam corpori suo prescribere nolunt.*

E Confirmatur ampliùs: Si ex præcepto prudentiæ tenemur emere vestes, quæ meliores & commodiores nobis apparent, & sumere medicinam, quam credimus salubriorem, aut eligere viam, quam arbitramur tutiorem; à fortiori prudentia imperat, vel saltem suadet, in materia morum probabiles, & tutiores vias sectari, & *veriorem eligere plusquam vestimentum*, ut discurret D. Chrysostomus supra §. 2. relatus. Et certè filij hujus sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt, ut ait Christus Luca 10. homines enim sæculares & mundani, in agibilibus sæculi, & bonorum temporalium administratione, omnem quam possunt securitatem sollicitè querunt: novi autem hujus sæculi Theologi & Casuistæ, quibus animarum cura commissa est, & qui divini luminis dispensatores & administri (ut Dionysius Angelos appellat) non incongruè dici possunt, vias minùs tutas, & minùs probabiles, probabilioribus & tutioribus anteponi posse profiterentur; idque in salutis negotio, quod omnium maximum est, & à quo, ut supra dicebamus, tota hominis pendet felicità: & quod mirere magis, in ipso etiam mortis articulo, in quo æternitatis jacitur alea; mortis enim articulus (inquiunt) novam